

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vredn. v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po ureju, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravišтво „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva“ dobiva list brez posebne naročnine. — Potomstveni list stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravišтво: Koroška cesta št. 5, sprejema naročnine, inšertate in reklamacije.

Za inšertate se pošilja ali enostopne petičnice za enkrat 18 vin, 28 lin je leto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 5 vin. Parte in zbiranje vsake petičnice 24 vin, listov in Poslano 35 vin. — Inšertati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprete reklamacije so poštne proste.

Naše čete v Italiji.

Obletnica laške vojne napovedi.

„Laški kralj mi je napovedal vojsko.“ S temi kratkimi, a značilnimi besedami, iz katerih zveni vse ogorčenje nad laško nezvestostjo in nepoštenostjo, je naznanil naš presvitli cesar svojim narodom, da mu je Lah dne 23. majnika preteklega leta napovedal vojsko. Zadnji torek smo torej obhajali obletnico.

Ce se ozremo nazaj v preteklo leto, objokujemo smrt marsikaterega naših hrabrih vojakov, ki je moral v bojih z Italijani storiti smrt za domovino. Skoda je vsakega, toda to zavest imamo, da njihova kri ni tekla zaman. Njihovo junaštvo je zadržalo dohod Italijanov na našo zemljo. Petkrat so poskusili predreti naše vrste, toda petkrat so bili odbiti. Naši so vstrajali, študi je bil Lah mnogo močnejši.

Mi Slovenci in Hrvati imamo tudi slaven delež na izvršeni obrambi. Lah je nameraval, kakor vemo, skozi Gorico korakati na Dunaj ter se v Trstu in Ljubljani le toliko ustaviti, da bi malo pojužinal. Tedaj je naš cesar poklical polke iz Dalmacije, iz Kranjske in Štajerske, da branijo ogroženo domovino. polki, ki so stali takrat v Galiciji, so smatrali ta poziv za darilo in dobroto ter se izkazali hvaležne in vredne. Pod vrhovnim vodstvom presvetlega nadvojvode Evgena in pod neposrednim poveljstvom hrvatskega generala Boroviča so zadrževali celo laško armado, ki je hotela čez Sočo ter jo ob priliki tudi pošteno naklestili. Na Dberdovu je bil uradno pohvaljen 87. spodnještajerski pešpolk, pri Oslavju 17. kranjski pešpolk in tudi drugi naši polki niso zaostajali v hrabrosti in z uspehi. Kar pa so storili bratje Dalmatinci na Podgori in pri Plaveh, o tem govori že ves svet, najbolj pa Italijani.

In te dni obhajamo obletnico. Hvala dobremu Bogu, obhajamo jo s povzdignjenimi srei. Naša ar-

mada je ravno te dni ojašala obrambo nasproti Italiji ter začela napadati in prodirati. Uspehi niso ostali. Vsako vojno poročilo nam prinese vest o novih uspehih na naši strani in o novih izgubah na laški. V Tirolah, kjer se ob levi strani armadne skupine, kateri poveljuje naš bodoči cesar, priljubljeni nadvojvoda Karl Franc Jožef, bori tudi naš graški armadni zbor — torej tudi naši slovenski fantje in možje — smo prekorali že laško mejo ter si pridobili na laški zemlji prostora.

Lahi so nameravali dan 23. maja obhajati zelo slovesno in sumno. Toda dogodki v južnih Tirolah so jim vzeli veselje. Vse slavnosti, veselice in zborovanja so odpovedali. S strahom gledajo proti tirolski meji, odkoder beži na tisoče beguncev v gornjeitalijanska mesta ter prosí kruha in strehe... Begunci — to so slavnostni gosti pri slovesnostih na čast vojni obletnici.

Dal Bog popolno zmago našem orožju!

Delavnica za invalide.

Po vrlo urejevanem koroškem „Miru“ prinašamo:

Pri Dunaju je zadnje leto nastalo čisto posebno mesto z novimi poti, vrtnimi nasadi in drevjem. Prebivalci tega mesta štejejo sedaj 4000, vsi so vojni invalidi z eno roko, eno nogo, mrtvoudi. Nad 100 kolib se v enakomerni razdalji razprostira na veliki ravni in sredi njih se dviga prostorna lesena cerkev, na zunanji z eternitom pokrita. Invalidi, ki se tu nahajajo, so takšni, s katerimi imajo še kake opravke zdravniki ali pa se pripravljajo na nov poklic v čisto novih razmerah. Če je vojak izgubil kak ud, roko ali nogo, dobi umeten nadomestni ud, ki se imenuje proteza. Invalidi poučujejo pred vsem v tem, kako da se rabijo umetni udje in kako jih morejo, če ni kaj v redu, sami popraviti.

Pohabljeni z eno nogo znajo že po dveh dneh s pomočjo palice prav dobro hoditi. Po velikem delu kolibe niso nič drugega kakor zelo prostorne delav-

nice, v katerih se invalidi za vse mogoče poklice zopet urijo. Marljivost Avstrija je tu napravila zavod, kakor ga ni enakega v Evropi. Nič manj kakor 40 delavnic za vsa mogoča rokodelstva se vrsti tu druga za drugo. Tukaj se vidi, kako je zdravilstvo v zvezi z moderno tehniko čudovito napredovalo.

Te takomenovane invalidske šole imajo več ali manj dvojni namen. Če so invalidi odpušteni iz bolnišnice, ostanejo pogostoma deli rok in nog mrtvi in če potem človek sistematično ne vadi teh mrtvih udov, tako se udje vedno bolj pohabijo in človek postane za vsako delo nezmožen. Zato ima del teh šol namen, da pomaga pohabljenca napraviti ude zopet gibljene. Če prideš n. pr. v mizarstvo delavnico, mrgoli tam kakor v mravljinaku. Vsak mož ima poseben oblič z nastavkom, tako da more nastaviti tudi mrtvo roko. Z vednim gibanjem z obličem pride tudi v ude mrtve roke nekaj življenja, vedno več, roka se krepi, kos za kosom se odstranjuje od nastavka, dokler roka ni zopet popolnoma gibljena in oblič normalen.

Posebna delavnica z najmodernejšimi stroji je zopet za take, ki se hočejo v mizarstvu popolnoma izučiti. V šestih mescih, navadno pod navodili kakega mojstra, se invalid toliko izuči, da si more tako precej služiti vsakdanji kruh.

Cele tri ure, pripoveduje neki mož o svojem ogledovanju teh delavnic, sem romal iz delavnice v delavnico. Tu je čevljarija, kjer neki Predaržan prav veselo nabija podplate in z eno roko izborno suče čevljarsko orodje in uporablja čevljarske stroje. Potem so tapetne vadnice, kjer celo enoroki s pomočjo bleščaste nastavke čisto dobro opravljajo tapetarsko delo. Našel sem enoročnega staveca, ki je na vprašanja, kako da gre, odgovoril, da prav izborno. Upal je celo, da bo z eno roko zopet lahko postal strojni stavec. V fotografski šoli je bil celo mož z eno roko in eno nogo, ki je svoj posel prav dobro razumel. So tudi posebne, risarske, modelirske in podobarske šole. Tam sem videl nekega Slezijca, ki je izprva skoro obupal. Hotel se je umoriti, pa po daljšem prigovarjanju je poizkušal slikati z eno roko. Od tedaj so pretekli trije mesci in danes je mož prav dobre volje, slika pridno in dela najlepše risbe. S potrpežljivostjo in vstrajnostjo gre vse.

Zelo zanimiva je tudi šola enorokih za pisanje. Učitelj sam je enorok, ki ne uči ljudi samo pisati, ampak jim kaže tudi praktične prijeme, kako si sami lahko obujejo čevlje, hlače in suknjo. V tem od-

LISTER.

V društvu.

Črtica; spisal Ivan Solnce.

Sestnajstletni Mihael Brumen je gledal svet že skozi svoja lastna očala. Oče Janez je bil mrtev, mati Ana je ostala vdova, in tako je moral začeti Mihael samostojno misliti in preudarjati, kako mu je gospodariti z očetovim posestvom.

Kadar so se v nedeljo popoldne shajali vaški fantje pri Zadravčevem Karlu, mu je jasno stopalo pred dušo prepričanje, da ne spada več v njihov krog. Njih pogovor mu je bil preotročji, prelahkomiseln. A tudi med može, ki so se zbirali najraje pri starem Milinarju, še si ni prav upal. Tiho bi moral med njimi sedeti in zdelo se mu bi, da ga vprašajo z očmi: Kaj pa to drevesce med starimi hrasti? Vendar pa je bil prepričan, da je njegovo mesto med njimi, ki govorijo resno in tehtno ter gledajo naprej.

Ostali so torej doma ter vzeli v roke časnik, ki še ga ni imel časa prečitati. V nedeljo bo pri cerkvi sv. Marka društveno zborovanje. Ni še bil pri nobenem takem zborovanju. Sedaj je gospodar in treba je, da vidi in čuje, kaj se po svetu godi. V nedeljo bo šel v društvo.

Večernice so minile. Mihael Brumen je stopil iz cerkve, si otepel zaprašena kolena ter si popravil

klobuk. Gospod kaplan je hitel v župnišče, da je površna suknja v zraku letela za njim. Pred šolo pa je stal mladi učitelj Strelec s pevskega notami pod pazduho ter z zadovoljstvom gledal ljudi, ki so se vsipavali iz cerkve. Ljudje so se mirno pogovarjali med seboj ter čakali. Le nekaj otrok je oziralo se na vse strani in se sladko smeje odhajalo ter z glasnimi koraki nedeljskih čevljev ubralo svoja pota proti domu. Gospod kaplan je stopil iz župnišča v navadni obleki, brez talarja. Med ljudstvom pred cerkvijo se je zganilo:

„Že gredo! Pojdimo!“ V manjših in večjih skupinah so se ljudje spuščali proti Kocmutu, kjer je bila društvena dvorana. Mihael Brumen je šel sam. Bil je vznemirjen. Šel je prvokrat pot v društvo. Ni bil ud. Ali bo ga kdo kaj izpraševal? Hudega ne more biti. Nekaj mu je govorilo, da mora iti to pot. Obrniti bi se ne mogel več.

V društveni dvorani se je postavil ob zadnjo steno. Njegovo radovednost, ki ga je silila naprej, je premagala umljiva nesigurnost ob prvem občisku. A oko se mu je na široko odprlo ter se hlastno napajalo z novimi slikami in prizori.

Na odru je stal Košarjev Jernej, društveni predsednik, ter resno gledal proti gospodu kaplanu, ki se je posvetoval z učiteljem Strelecem zaradi petja. Košarjev Jernej je bil sobni slikar in je več čital kakor drugi ljudje. Slovensčino je govoril tako pravilno kakor gospod kaplan na prižnici. Šolski otroci so se radi norčevali iz njegove skrbno počesane govornice. Mihael Brumen ga je spoznal, ko je prišel k njim

iskat narodnih noš, starih slik in drugih starin za Zgodovinski muzej v Mariboru. Ni razumel, kaj je govoril, toda dobil je utis, da so bili njegovi nazori modri, višji od nazorov, ki jih je slišal vsak dan ter da Košarjev Jernej res več ve in blažje čuti ko mnogi drugi. In njegova pravilna govorica se mu ni zdelala več čudna. Pristojala mu je dobro kakor nedeljska suknja.

Okoli gospoda kaplana in učitelja so se začeli zbirati pevci in pevke. Čirčev Francelj je pačil svoj obraz, krivil zgornji del svojega telesa in za vsako besedo se mu je okolica, ki ga je slišala, nasmejala. Mihael Brumen ga je dobro poznal. Hodil je mimo njihove hiše k maši. Mihael Brumen se je bil majhen in gledal je preko plotu na cesto ljudi, ki so šli mimo. Prišel je tudi Čirčev Francelj, stopil k njemu ter ga vprašal, kako se piše. Mihael mu je že vedel odgovoriti na vprašanje. Tedaj mu je Čirčev Francelj rekel: Jaz pa sem čirčar, v naši fari največji gospod. To so bili menda prvi rimani stavki, ki ga jih ni naučila mati. Zpomnil si jih je za vedno.

Zelo važnega se je delal Stramičev Jože. Vzel je gospodu učitelju pesmarice in sekirice, jih s strokovnjaškim očesom prelagal, listal in nanovo urejeval. Večkrat je pogledal čez ljudi proti zadnjemu oknu in se nasmehnil. Tam so stali sosedni fantje in dekleta. Bil je zadovoljen, da so ga opazovali. Ugaljal pa je Mihaelu Farkašev Jože, ki je tudi stal med pevci. Ravne postave, resnega obraza je s svojim velikim žarkim očesom mirno gledal po celi dvorani. Kakor da bi vsak dan imel toliko ljudi pred seboj.

delu je posebna razstava s krasnimi lepopisnimi deli. Poseben oddelek se peča s strojnim pisanjem. V šestih mesecih se enoroki tako izvežbajo, da pisalni stroj že čisto dobro obvladajo.

Čudovito znajo enoroki ali invalidi sploh vse ude porabljeni za delo. Ljudje se kmalu nauče, kako si morejo pri svojem delu pomagati. Spremljači me vladni svetnik je pripovedoval, da zlasti v kovačnici dosegajo neverjetne uspehe. Ljudje z mrtvičnimi pojavi na eni roki izprva seveda nobenega težkega kladiva niso mogli dvigniti; videl sem pa, kako so sedaj najtežja kladiva vihteli. Pojavi mrtvičnosti izginejo popolnoma. V posebnih šolah se jih mnogo uči za zobotehniko ali frizerje. Imajo tudi pletarnico, sodarnico, krznarnico, knjigovoznico in tkalnico. Tudi je cela vrsta teoretičnih šol, meščanska, trgovska in poljedelska šola itd. V zadnji kolibi je bil zbor invalidov-godcev, 40 mož, ki so mi v čast zagodili tako korajžno kakor vsaka vojaška godba.

Nič manj kakor 1700 mož je vsak dan v teh delavnicah zaposlenih in kakih 8000 jih je že dovršilo te invalidske šole in se že preživljajo v svojem poklicu. Te invalidske šole so v enem letu dobile okrog 52.800 naročil in vsak dan jih še prihaja po 120 do 130. Ravno te šole imajo velikanske, skoraj neverjetne uspehe, celo pri takih, ki nimajo važnega uda kakor roke ali noge. Da dobijo ljudje večje veselje, se delijo tudi premije. Izobrazujejo se tudi teoretično — skratka, stori se vse, da se iz ljudi, ki so za domovino izpostavili svoje življenje in žrtvovali zdrave ude, napravi zopet delazmožne in popolne državljane.

Uradno popisovanje obdelanih zemljišč.

Popisovanje žita se bo vršilo tudi letos. Vlada je storila vse potrebne korake, da se to popisovanje vrši še bolj natančno kot lansko leto. Poljedelsko ministrstvo je v to svrhu odredilo najprej popisovanje obdelanega polja po uradno nameščenih števniških komisarijih. Za komisarije so navadno imenovani župani ali učitelji. Občinski uradi bodo morali sodelovati pri poizvedovanju obdelanega polja, da tako vlada dobi najvažnejšo podlago za poznejše popisovanje žita: seznam nasajene ali posejane površine njiv.

Uradni (zeleni) namestniški razglasi, ki so nabiti po občinah, pozivajo „poljedelce, njih žene ali druge, ki samostojno vodijo gospodarstvo za odsotne poljedelce, da si takoj preskrbijo zemljiško-posesne pole ali drugačne dokaze za izmero njih zemljišč, ki jih obdelujejo, najsibodo to lastna ali v zakup vzeta; te pripomočke bo treba pri poizvedovanju predložiti števnišemu komisariju. Kdor nima zemljiško-posesne pole, si mora isto pravočasno omisliti. Izmera posameznih parcel se lahko ugotovi tudi z vpogledom v občinski parcelni zapisnik. Občinsko-uradno potrjeni izvlečki iz parcelnega zapisnika nadomestijo zemljiško-posesno polo.“

Tako namestniški uradni razglas. Okrajna glavarstva pa so še posebej naročila občinskim uradom, da naj za uradno popisovanje pripravijo tekom 14 dni natančen, po številkah urejen seznam vseh v ta-

mošnji občini stanujočih poljedelcev ali zemljiških najemnikov. V ta seznamek se morajo vpisati tudi posestniki, ki imajo polja v kakih drugi občini, katera se mora v seznamu navesti. Nadalje je spisati seznamek posestnikov, ki stanujejo zunaj občine, a obdelujejo v tej občini ležeča zemljišča. Sestaviti se mora tudi seznamek vseh zakupnikov (najemnikov, viničarjev itd.) obdelanih zemljišč v občini. Veleposestniki, ki imajo dele svojega polja oddane v najem, morajo napraviti natančen seznam imen najemnikov, in površino dotičnih zemljiščnih kosov. Občinski urad mora vse te seznamke pozneje oddati števnišemu komisariju. Občinski uradi morajo v red spraviti zapisnik občinskih parcel ali pa si ga preskrbeti pri evidenčnem uradu okrajnega glavarstva (davkariji). Pri popisovanju obdelanih zemljišč se bo zahtevalo, od vsakega posameznega posestnika ali najemnika, da označi, kake vrste nasada ali žita ima na tej ali drugi parceli.

Tako določajo dosežani uradni razglasi. Kakor pri vseh dosežanih uradnih popisovanjih, tako se bo moral vsak, ki poseduje ali obdeluje kak kos zemljišča, tudi tokrat pokoriti uradni zahtevi. Dovoljemo pa si k tej štetvi pristaviti nekaj opazk.

1. Malokateri posestnik ima natančno sestavljeno zemljiško-posesno polo; 2. najemniki pa takih pol sploh nimajo; 3. pri občinskih uradih so parcelni zapisniki silno pomanjkljivi in površni ter zastareli; 4. na eni in isti parceli je posejanih ali nasajenih več vrst žita ali okapavin; 5. natančna površina posameznih obsejanih ali obdelanih kosov zemljišč se da težko natančno določiti; 6. posamezne parcele so se tekom let povečale ali zmanjšale ali pa združile; 7. mnogo njiv se je ponekod opustilo, drugod pa so se zopet napravile nove. Radi tega bo silno, silno težko dobiti le količkan natančen seznam obdelanih zemljišč. Opozorjamo glavarstva in namestnike na to dejstvo. Seznam, ki ga hoče oblast na podlagi tega popisovanja dobiti kot podlago za poznejšo popisovanje žita, bo torej sigurno silno pomanjkljiv.

Našim ljudem pa svetujemo, da si pri davkariji takoj poskrbijo zemljiško-posesne pole ter da si že doma pripravijo seznam svojega obdelanega polja. Navesti se mora, koliko njiv (površinska mera) je obsejanih s koruzo, pšenico, ržjo, bobom, krompirjem itd. Naj se nihče ne izgovarja, jaz tega ne umem ali nočem napraviti. Sedaj je čas vojske in se mora vsak posameznik pokoriti uradnim zahtevam. Popisovanje po števniških komisarijih se bo vršilo mesca junija.

Nabiranje kopriv.

Kopriva, dasiravno osovražena rastlina, daje izborno predivo. Sedaj, ko ne moremo uvažati iz Rusije in drugih dežel prediva, je kopriva mnogovredna rastlina. Oblasti so izdale na prebivalstvo navodilo, kako je spravljati koprive. Uvažujemo torej pri nabiranju in sušenju kopriv sledeče:

Vrste kopriv v naši domovini. Pri

nas raste dvojna kopriva, namreč dveletna in enoletna kopriva. Prva raste posebno na senčnatih ali vlažnih krajih ter doseže visokost moža in še več, a poslednja nikdar višje kakor približno pol metra. Zeli se dobiti dveletno koprivo, posebno ono, ki zraste za moža visoko in nad visokost moža. Pa tudi enoletna kopriva in taka dveletna, ki je ostala nizka, se rabi.

Kedaj naj koprive nabiramo? Kopriva se lahko žanje po leti pa tudi v pozni jeseni. Da, celo iz snega moleče, dostikrat zmrzle koprive se še dajo porabiti za dobivanje vlakna, ako se stoji po koncu. Ako jih je pri tleh zlomil mraz ali gnoloba in ležijo z drugimi trohnečimi rastlinami, tedaj začnejo gniti in so nerabne za dobivanje vlakna. A take neporabne rastline spoznamo iz tega, da se lahke koža njih stebila z nohti ali celo s samimi prsti odlupi in med prsti zmečka.

Zakaj in kako naj nabiramo koprive. V koži koprivnega stebila so vlakna, ki so podobna vlaknu lanu in zaradi teh nabiramo koprive. Čim daljše je steblo, tem več takega vlakna bo imelo in čim vitkejša in čim manj vejčasta je, tem lažje je dobiti vlakno. Zatorej se naj poreže koprivna stebila kolikor mogoče pri zemlji. Ker je postala divja kopriva koristna rastlina, naj se ji prizanaša. Ne sme se je iz tal trgati, ker se s tem uničijo korenine in podzemeljski razrastki, ki poganjajo nove mladike. Koprive se mora požeti (porezati) in ne izpuliti. Vrhov ni treba porezovati.

Orodja za porezovanje kopriv so: 1. žepni nož, 2. srpi, ki so posebno sposobni, 3. kose, ki so uporabne samo na takih mestih, kjer rastejo koprive kakor na polju.

Osmukanje peres kopriv. Ker leži vlakno v stebelni koži, zatorej se listje ne potrebuje. Ono pa daje dobro krmo za živino in se lahko pokrmi. Za dobivanje vlakna je pa brez vrednosti. Zatorej se naj s požetih kopriv osmuče s prsti listje. Da bi se pri tem kdo opeknel, tega se je tem manj bati, ker, če požete koprive uvenijo in se pustijo ležati, upadejo kocike in vsled tega izgubijo svojo znano pekočo moč.

Ravnanje s semenom. Seme, ki odpada pri smukanju listja in ki je debelo kakor bučike in črno, se naj na zraku posuši in potem suho shrani, da se ob dani priliki porabi za nasajenje.

Sušenje koprivnih stebel. Če sveže koprive naložimo eno na drugo v velikih množinah, se v dveh do treh dneh vžgejo. Pri tem se vlakno uniči in postane popolnoma nerabno. Tudi daljša ležanje na mokrem škoduje vlaknu. Zatorej se ne sme svežih kopriv zlagati v kupe in jih pustiti ležati na mokrem. Za sušenje brezlistnatih stebel lahko ti služijo opekarne, v katerih se ne dela, prazni kozolci, zračna podstrešja ali tudi s strehami pokrite sušilnice. V takih prostorih se koprivna stebila pri vsakem vremenu posušijo v 7 do 10 dneh, da šumijo, in so tako sposobna za pošiljatev. Po letu se koprive lahko razgrnejo na strniščnem polju, na travniku ali na kakem drugem prostoru in sušijo kakor seno.

Zlaganje zalog kopriv. Posušena koprivna stebila se lahko, ako se jih ne odda takoj, shranijo v zračnih, suhih in ne zaduhlih prostorih. Ker posušena stebila ne gnijejo več, se lahko v takih prostorih skladajo v visoke kupe.

Cene in oddaja kopriv. Kako in kam je treba oddati koprive ter po kakšni ceni, se zdaj ni določeno. Ko dobimo tozadevne podatke, bomo priobčili.

Mihael se ni mnogokrat slišal govoriti gospoda kaplana. Odkar je umrl oče, je hodil k rani službi božji, katero je imel navadno gospod župnik. Gospod kaplan je s svojimi bledami vezal vedno bolj srca na se. Njegov govor je postajal resnejši, prepričevalnejši. Zdelo se je kakor da bi dvigal ljudi od zemlje.

Kaj je to? Mihael je za trenotek pridržal dihanje. To govori njemu, naravnost njemu.

„Mlad si še. Vse življenje, dolgo življenje leži še pred Teboj... Tam ob koncu Tvojega življenjskega pota stoji zvezda, žarka, svetla. To je Tvoja sreča. K njej hrepeniš, k njej se zaganjaš z vsemi silami duše in telesa. Razni kačipoti Te motijo. V mladi Tvoji duši Ti pravi nekaj, pojdi z nami, mi gremo po poti veselja, uživanja, prostosti. Naša pot je široka in tako polna nasladi. Res je, to je vesela, krasna pot! Toda pot se kmalu izgubi, zvezde ni videti več in popotniki opešajo, popadajo, se izgube v močvirjih in temi. Muha, ki pije zastrupljeni med, užiiva, toda v trenutku najslajšega uživanja jo objema že tudi smrt.“

Mlad si še. Stariši Te vpregajo v delo in Ti moraš na njive, na travnike, v vinograde in gozde. Prijatelji prikrajajo k Tebi in Ti pravijo, pojdemo v tuje kraje, kjer je manj dela, kjer kruh ni tako trd. V tujih krajih se nam obeta več denarja in več prostosti. In grede. Očeta in matere ni več, sami tuji ljudje okoli Tebe, brez srca, brez ljubezni, brez sočutja. Tirajo Te v dim, med stroje, v temo pod zemljo. Svoje zvezde ne vidiš več. Jasne domače poljane pa jokajo za Teboj, cvetlice na travniku žalostno gledajo, zakaj ni domačega sina od nikoder, da bi jih vzel seboj in v vinogradih in gozdovih se celo čričkom in tičicam zdi čudno, da ne prihaja k njim nič mladih ljudi. Naša zemlja je tako lepa, a sinovi jo zapuščajo. Radodarno odpira vsakemu svoje darove,

Nikogar ni iskal, nikomur se nasmeheval, a vendar je bil najlepši fant med vsemi.

Pevke so bile živahne. Vedno so imele kaj vprašati gospoda kaplana ali gospoda učitelja. Naglo in s pretrganimi opazkami so se pomenkovale med seboj, se smejale, obračale in ozirale po ljudeh in se zopet smejale. Le Nemčeva Trezika je bila mirna. Držala je v rokah knjigo ter pogledovala vanjo kakor Mihael, ko se je učil katekizem.

Dvorana je bila polna! Vroč vzduh je nastal v njej. Govorjenje je postajalo vedno glasnejše. V posameznih skupinah se je vzdignil kratek, in glasen smeh. Košarjev Jernej je stopil korak bližje proti pevcom in bolj z očmi nego z glasom je vprašal:

„Gospod kaplan?“ Kaplan mu je priklinal. Košarjev Jernej je stopil k mizi in pozvonil. Tihota. Mihael Brumen se je pomaknil med rameni pred njim stoječih mož, da je boljše videl na oder.

Košarjev Jernej se je z obema rokama uprl v mizo ter začel govoriti. Pozdravil je navzoče ter povdarjal veliko važnost društev. V njih, a ne v gostilnah leži bodočnost posameznega in vsega ljudstva. Z omiko razveseljujmo svoja srca, ne z alkoholom! Mihaelu so se zdele besede o gostilnah pametne in v srcu jim je pritrjeval. Iz njihove vasi popiva samo Frgan, za to pa njegova kmetija razpada. Se njegov oče je kupil pred leti Frganovo njivo na Tratah za nizko ceno. Tudi nima Frgan v vasi nobene veljave. Vendar kaj je omika? Kdo je v vasi za omiko? To je bilo Mihaelu nejasno. Toda za razmišljanje ni bilo časa. Med tem so stopali pevci na oder in se razvrščali. Pevke so le tuintam pogledale na ljudi, si kakor namenoma popravljele robce, lase in obleko ter poklašjevale. Pevci pa so z dopadanjem zrli v ljudstvo in se držali na smeh. Čirč Francelj je na široko odprl usta, jih zopet zaprl in pokazal ljudem vse svoje zobe. Občinstvo je sprejelo ta prvi pevski poskus s

splošnim, odkritosrčnim smehom. V tem je stopil gospod učitelj med pevce, zamahnil z roko in pesem se je začela.

Pesem je Mihaelu prijetno zvenela. Toda njegove misli so se bavile z gospodom učiteljem. Vsi pojejo, a učitelj je več kot drugi pevci, on je njih voditelj. Kadar vzdigne roko, se začne pesem, kadar krepkeje zamahne, pojejo glasneje, kadar zaspano potegne z roko po zraku, glas pojema. Več je voditi, kakor se dati voditi. Kako bi bilo lepo, če bi on vaščanom kaj povedal, vzdignil roko, in vse bi se tako zgodilo. A mlad še je. Drugi več vedo. Rasti bo moral in več, mnogo več vedeti. Ali je to omika? ... Pesem je bila končana. Mnogi ljudje so ploskali, drugi pa so se smejali ploskanju, a s pesmijo bili zadovoljni.

Ej, zdaj je nastopila Nemčeva Trezika! Zenska na odru, malo čudno se mu je to zdelo. Posmeh mu je priplaval na ustna in res prav radoveden je bil, kaj bo ta povedala. „Domovini.“ Zložil Simon Gregorčič. O vdova tožna, zapuščena, ti mati toliko sirot... Lepo je govorila ta Trezika! A tako žalostne besede! Mihaela je zgrabilo pri srcu. Vdova tožna, zapuščena, to je njegova mati. To je njihovo posestvo. Sirote so vsi, ki so ostali za očetom... Trezika je ginjeno končala: Bog čuvaj dobrotljivi te, Bog živi te. Bog živi te! Mihaelu so besede šle k srcu. Drugi so ploskali. Njemu se je zdelo potrebno, da sečla tudi on ploska. Toda bilo je že prepozno. Zopet petje. Mihael pa je mislil na dom, na mater, na sirote...

Gospod kaplan je nastopil. Bil je velik in lep človek. Ni se bil dolgo pri njih in ljudje so govorili, da tudi dolgo ne ostane, ker ga škof hočejo imeti v svoji bližini. Začel je govoriti lahkotno, smehljaje, živahno. Srca vseh so se odprla. Tihota je nastala. Vse je poslušalo kakor sladko omamljeno.

Italijansko bojišče.

Dva četa naše armade stojita že na italijanskih tleh: vojna skupina prestolonaslednika Karol Franc Jožefa in naš graški armadni zbor. Prestolonaslednikova skupina prodira po gorovju med dolinama Laine in Astacha, graški zbor pa severno po gorovju med Astachovo in Suganske doline. Prestolonaslednikova skupina prodira proti mestu Arsiero, od katerega je oddaljena samo 5 do 6 km. Vojaki prestolonaslednikove skupine so že prekorali vse višine in že gledajo v italijanske ravnine. Smar, v kateri prodira sedaj graški zbor, kaže proti mestu Asiago. Dolgost fronte, na kateri prodiramo, znaša okoli 30 kilometrov.

Kar doprinašajo sedaj naše čete na južnem Tirolskem, je velikansko. Pregnati so morale sovražnika z gor, ki so blizu ali celo nad 2000 m. visoke. Tako je Monte Verena, katerega je zavzel naš graški armadni zbor, 2018 m visok.

Dosedaj smo ujeli v južnih Tirolah 23.885 Italijanov, med njimi 482 častnikov ter 188 topov.

V Italiji vlada velika pobitost. Časniki talažijo ljudstvo, da bo Kadorna že ob pravem času zadržal Avstrijece. Bomo videli!

Naše uspešno prodiranje v južnih Tirolah.

Vojni dogodki v južnih Tirolah so se od naše ga zadnjega poročila sledeče vrstili:

Dne 17. maja se naše čete zavzele z napadom med dolinama rek Astah in Lain (izhodno od Rovereta) mejni greben Maggio ter so se južno od reke Lain polastile višine Costa bella. Južno od kraja Moseri (južno od Rovereta) so se Italijani pri višini Zugna torta sicer ustavili, a so bili zopet pregnani naprej.

Dne 18. maja so naši odbili šest laških napadov na gorski greben Armentera (južno od Suganske doline). Naše čete, ki so prodirale med dolinama Astah in Lain pod vodstvom prestolonaslednika Karola Franca Jožefa, so pedile sovražnika na celi bojni črti in so se naslednji dan (dne 19. maja) zjutraj polastile italijanskih oklopnih trdnjav Kampo Molon in Torara (na italijanskih tleh jugoizhodno od Rovereta). Med dolinama Lain in Brand so dosegle naše čete severni rob gorovja Kol Santo (visoko 2116 m). V dolini Adiže so morali Lahi izprazniti kraja Marco in Mori (južno od Rovereta).

Dne 19. maja so udrle naše čete v Suganski dolini v kraj Rundschein (Roncegno). Na pobodu Armentera so se naši polastili višine Sasso Alto. Na italijanskih tleh, izhodno od osvojene utrdbekamp Molon so naši zasedli vrhove gor Tonaca, prelaza dela Vena in Monte Malignone. Italijani so se tukaj sicer nekoliko ustavili, a so bili kmalu odbiti. Ta dan so naši tudi prepadli Laho z višine Kol Santo.

Dne 20. maja so se boji razširili tudi dalje proti severu. Čete III. (našega) armadnega zbora so uspešno napadle italijanske postojanke na gorovju Lavarone. Vrh gorovja Armentera je prešel v našo last. Karl Franc Jožefove čete so izhodno od Kampo Molona zavzele gori Cima de Lagi in Cima di Mesole. Pregnali smo Laho iz obmejnega prelaza Barko-

la (jugoizhodno od Rovereta). Z gore Kol Santo so prodrli naši v bližino gore Pasubio (2236 m) ob laški meji.

Dne 21. maja so se naši uspehi še izredno povečali, italijanski poraz je bil še hujši. Ta dan se je proslavil posebno naš graški armadni zbor, naši slovenski vojaki. Zavzeli smo celo italijansko postojanko na gori Lavarone (Lavarone). Dalje proti jugu je prešla v našo last višina Cima Mandriolo (ob meji). Skupina našega prestolonaslednika je zavzela italijansko bojno črto Monte Tormeno—Monte Majo (južno od utrdbekamp Molon) in izhodno od prelaza Barkola.

Dne 22. maja je prodiral naš graški zbor v Suganski dolini. Lahi so zbežali z Borgia in zapustili mnogo plena. Naši so Laho zasledovali, prekorali mejo ter zavzeli laško utrdbeko Monte Verena. V Brand-dolini so naši prodrli do Chiese. Prestolonaslednikova vojna skupina se nahaja samo 5—6 km od notranjih utrdb mesta Arsiero, ki leži že v dolini na italijanskem.

Naši letalci v Italiji.

Ne mine skoraj dan, da bi naši letalci ne poleтели v Italijo ter obmetavali kolodvore in vojaška zbirališča z bombami. Poroča se, da so bombe v Trevizu in Čedadu na tamošnjih železniških križiščih napravile tako škodo, da je bil promet za več dni ustavljen.

Slava naši artileriji!

Vojna poročila, ki dohajajo poleg uradnih obvestil s tirolske fronte, soglašajo v tem, da gre naši vrli artileriji pri naših uspehih v južnih Tirolah velik delež. Vojaški strokovnjaki, ki poznajo tirolske gorske postojanke in bližnje laške utrdbek, na primer Kampo Molon, se naravnost čudijo, kako so mogle naše čete v tako kratkem času zavzeti celo vrsto takih naravnih in umetnih utrdb. Artilerija je sovražne postojanke, ki bi jih naj infanterija zavzela, po več dni neprestano srčito obstreljevala in tako omogočila, da so bile po vrsti zrele za napad. Infanterija pa je zopet pri naskokih na izredno visoke gore vršila čudeže junštva in vstrajnosti.

Velik plen.

Naše čete so v južnih Tirolah v času od dne 15. maja, ko smo začeli napadati, pa do torka, dne 23. maja, ujele 23.885 mož, med temi 482 italijanskih častnikov. Uplenili pa smo Lahov 188 topov in blizu 100 strojnih pušk. Med topovi je večje število težkih, 28 cm haubic. Vojni poročevalci pravijo, da so Lahi na mnogih postojankah ob času našega prodiranja popustili vse in so bežali, kar so jih noge nesle, ali pa so se morali udati.

Naši že gledajo v Lombardijo.

Avstro-ogrške čete že vidijo z gor pri Arsieru v lombardsko ravnino. Z daljnogledom že dobro razločujejo vse podrobnosti v Vičenci in Padovi. Kdor pogleda na zemljevid, uvidi takoj, kake velikanske posledice bi imele, ako mi z vso silo proderemo v lombardsko ravnino. Laško vojaštvo ob koroški in soški fronti bi bilo ujetu. Zato je pričakovati tukaj hudega odpora od strani Lahov.

Kadorna kliče na pomoč.

Iz Pariza poročajo, da Kadorna že od pretekle srede sem kliče na pomoč svoje zaveznike. Zahteva

Zdelo se mu je, da ne stoji več na zemlji. Čutil je neko moč v sebi, s katero bi sedaj izvršil vsako, tudi najtežavnejše delo. Hočem, mu je nekaj govorilo, hočem, da bo tako, kakor sedaj gledam svojo prihodnost... Tvoja volja vsak dan krepkejša, to je prava omika... da, tudi to je rekel gospod kaplan.

Zborovanje je minilo, Mihael Brumen je šel domov, sam, a poln misli, čustev, načrtov in sreče...

Zvečer, ko je bilo vse delo opravljeno, je sedel na klop pred hišo. Gledal je v čisto, zvezdno nebo. Omočenost s popoldneva ga je že minila. Videl je zopet, da je še mlad, neizkušen, brez moči, da še niti ne more k staremu Mlinarju v družbo odraslih vaščanov. Kako visoko in široko je razpeto nebo nad njim. Kje je njegova zvezda? Ali bo prišel do nje? Premalo moči, preveliko ovir.

Vendar bi bil rad vsak dan modrejši, krepkejši v volji, poštenejši v življenju, ter sreden s svojo materjo. Ali bo to mogoče? Kako naj začne?

Čutil je v svojem srcu nemoč, nekaj ga je zasklelo v duši. Solze so mu stopile v oči... Neopazeno je pristopila mati.

„Zakaj solze, Mihael?“

Mati vsede k njemu in si z melko roko obrne njegov obraz k sebi:

„Zakaj, Mihael?“

„Mati, tako šibka se je moja moč za veliko gospodarstvo.“

Mati odtegne roko in zroč v daljavo reče:

„Mihael, vse bo prišlo!“

In oba sta zrla pred se brez cilja, a v njih dušah so vstajale lepe, jasno določene slike. Mlada moč in velika ljubezen sta sanjali skupaj.

ofenzivo v Alzaciji, v Bukovini in pri Solunu, da bi tako Italijani dobili zopet malo zraka in mogli dihati. V Parizu pa Kadorna baje niso naklonjeni, ker je svoj čas pustil na cedilu Srbijo in Črnogoro, sedaj pa naj poskusi sam se ubraniti Avstro-Ogrske. — Kadorna je svoj glavni stan pomaknil bolj v notranjost Italije.

Ministri nemirni.

Ministrski predsednik Salandra, zunanji minister Sonino in vojni minister so odpotovali v glavni vojni stan. Menda po tolažbo.

Strah v Zgornji Italiji.

Prebivalstvo po Zgornji Italiji je zelo prestrašeno. Iz obmejnih krajev prihajajo v velikem številu begunci, posebno v Vičenco in Milan. V Milanu je že nad 60.000 beguncev. Vse bolnišnice v zgornje- in srednjejtalijanskih mestih so prenapolnjene z laškimi ranjenci.

Italijanske rezerve v Benetkah.

Po Italiji se vrši sedaj veliko premikanje čet. Vse čete, kar jih je na razpolago, pošiljajo na fronto, da bi zadržale prodiranje Avstrijcev. V Benetke spravljajo svoje rezerve. Vlaki v Švico ne vozijo, ker služijo le za prevoz čet. Italija se boji avstrijskega prebitja tudi ob švicarski meji, zato so mejo ob Tesinu močno ojačili s četami.

Italijanska protiofenziva.

Italijanski listi se trudijo, da bi potolažili javnost zbog dogodkov na južnem Tirolskem. Listi iz Milana naznanjajo, da Italija prav gotovo začne v kratkem veliko protiofenzivo ogromnega obsega.

Utis v Parizu.

Parisko časopisje se trudi, da bi razgreti francoski javnosti naslikalo dogodke na Tirolskem za kolikor mogoče malopomembne. Vidi pa st, da parisko časopisje prav presoja resnost položaja na južnem Tirolskem. Zahteva od Rusije, naj opusti svoje mirovanje, da se izpolnijo nade četverosporazuma.

Utis v Atenah.

Poročilo o avstro-ogrskem prodiranju v južnih Tirolah je vzbudilo pri grškem ljudstvu veliko navdušenje. Mnogo listov je naše uspehe naznanilo v posebnih izdajah.

Utis v Bukarešti.

Rumunski list „Politique“ povdarja, da so zdaj Lahi v obrambi. Avstro-ogrski uspeh presega vse dosedanje uspehe.

Kako se je Lahu godilo v južnih Tirolah.

F. Svenšek od Sv. Trojice v Haložah nam piše dne 19. maja z južnega Tirolskega:

Na vse mogoče načine so si Lahi prizadevali, da bi nas premagali in nam požrli našo milo domovino, pa bridko so se opekli. Stojijo jim nasproti hrabre in nepremagljive čete naše domovine. Rane, katere smo mu prizadjali v drugi polovici tekočega meseca, mu ne bodo nikdar zacelile, kajti naši topovi od najmanjšega do največjega kalibra so več dni in noči neprestano bruhali peklenški ogenj na njegove utrdbek ter prisilili Laho v beg. Pa še ta se jim ni posrečil. Granate in šrapneli so mu zaprli izhod; morali so se udati usodi našega hvalevrednega topništva. Več tisoč laških alpincev je na ta način moralo biti pokornih naši jezi, katera jih je tirala v ujetništvo. Zraven tega so še naše čete udrle v italijansko ozemlje in si priborile najvišje gore, s katerih je imel Lah lep razgled po južnih Tirolah. Vsa čast gre našemu vrlému topništvu! Res je, da smo noč in dan neumorno delovali in še delujemo, toda naš trud je že sedaj bogato poplačan. Ne smem pa zamolčati, da so se te krvavi boje udeleževali Slovenci.

Bodimo torej ponosni na naš mili slovenski narod, katerega močje so v resnici močan stebel in so pravi branilci naše avstrijske domovine; zato pa nam je tudi zmaga sigurna. Najsrčnejše pozdrave pošiljamo vsem zavednim Haložanom in bralcem tega lista: F. Svenšek, predmojster, in A. Vavpotič, oba od Sv. Trojice v Haložah; A. Sterbal, P. Obrat, V. Vidovič iz ptujske okolice doma. Vsi pri topničarskem odseku.

Slovenski topničarji ob Soči.

Nekega dne je Italijan začel močno razbijati po našem Krasu in sicer največ po noči. Svet se je kar tresel, kot bi nastal potres. Kar naenkrat dobimo povelje, da mora naša težka poljska topničarska baterija pričeti ogenj. Vsi smo bili kmalu po koncu in smo hiteli na svoje delo. Kmalu smo pričeli metati ogenj proti Italijanom. Naenkrat je nastal pri polentarjih mir. Ali nam še zmiraj ni bilo zapovedano, da prenehamo bruhati ogenj s svojimi težkimi topovi. — Kar naenkrat pa dobimo povelje: Ustaviti ogenj! In kmalu nato zopet: Ogenj! In obstreljevali smo laške postojanke dne 14., 15. in 16. maja cele dni tako moč-

a ljudje jo zmetujejo. Lepa in rodovitna zemlja naša Ti kliče: Tvoja hočem biti, rediti te hočem, zakaj bežiš od mene?

Mlad si še. Toda vsako leto boš stopil po lestvici življenja klin višje proti starosti. Mnogi gledajo samo, kam stopajo, in previdno govore: Pazi, kam stopiš, pot je nevarna. Njihov pogled je uprt le v zemljo in svojih oči ne povzdignejo kvišku, da bi videli svojo zvezdo pred seboj in se razradostili nad njelepoto. Glej tudi kvišku, odpiraj svoje oči ter se veseli nad vsem, kar je blagega in plemenitega. Na zemljo glej samo, da ne stopiš v blato in jarek. Rasti ne samo v letih, ampak tudi v modrosti in spoznavanju resnice ter lepote. Bog je ustvaril človeka, ne da služi zemlji kot suženj, ampak da vlada čez njo. Glej kvišku, z delom, z učenjem, s premišljevanjem rini se vedno bližje svoji zvezdi. Tvoj razum vsak dan jasnejši. Tvoja volja vsak dan krepkejša, Tvoje srce vsak dan postanejšje, to je omika, edino prava omika, ki dviga, krepi in vodi k sreči!

Mihael ni slisal dalje gospoda kaplana. To je torej omika! Ogibati se veselja, a vendar vedno biti vesel, zemljo ljubiti, a vendar jo trdo obdelovati, hoditi po zemlji, a gledati kvišku, kmetovati, a se tudi učiti.

In zemlja mu kliče: Tvoja hočem biti, rediti te hočem, zakaj bežiš od mene? Ne, Mihael ne bo bežal. Delati hoče. Ljubil bo zemljo, ki jo je oče zapustil. Z materjo bosta skrbela, trpela, a se tudi veselila. Kmetija bo rastla. Sreča bo v njihovi hiši. In vsega bo dovolj. In vse bo pošteno, veselo, srečno. Velika, žarka zvezda bo stala nad njihovo hišo in sijala na njega, na mater, na vse...

Mihaelu je postajalo okoli srca toplo, gorko...